

Порівняльна оцінка стану модернізації промислових міст Донбасу

Проведений порівняльний аналіз стану процесів модернізації промислових міст Донбасу і запропоновані інструменти по їх прискоренню. Оцінка стану і динаміки процесів модернізації міст Луганської області проведена порівняно з містами Донецької області. Обґрунтована необхідність розробки якісних стратегій і цільових програм розвитку території, а також запропоновані механізми взаємодії влади, бізнесу і експертного співтовариства при їх розробці і практичній реалізації.

Ключові слова: модернізація, область, промисловість, стратегія, програма.

Постановка проблеми. У підготовленій Всесвітнім банком доповіді про світовий розвиток [1] стверджується, що деякі регіони розвиваються успішно завдяки територіальним змінам, які характеризується трьома вимірами: 1) збільшення щільності, що проявляється в зростанні міст; 2) скорочення відстаней у міру того, як працівники і бізнес мігрують ближче до вузлів високої економічної щільності; 3) зниження міри відокремленості (збільшення згуртованості) у міру того, як підвищується проникність економічних меж і розширюються виходи на зовнішні, у тому числі і світові, ринки, щоб скористатися перевагами масштабного виробництва і спеціалізації. Таким чином, виходячи з цієї концепції, будь-яка стратегія розвитку регіону повинна вирішувати три основні проблеми, пов'язані з урбанізацією, територіальним розвитком і міжрегіональною (міжнародною) інтеграцією.

Сучасна модель глобалізації розглядає світову економіку як багаторівневу систему глобальних міст і регіонів [2]. Верхній рівень складає мережу «воріт в глобальних світ», які є компактними територіями «глобальних міст» – мегаполісів. Вони, будучи свого часу старими промисловими центрами, нині виконують функції транспортних вузлів, фінансових центрів, центрів освіти, науки і політичного впливу, а також забезпечують доступ до глобальної економіки великим територіям, що входять в сферу їх економічного і політичного тяжіння. У зв'язку з цим, актуальним стратегічним завданням розвитку старопромислової території стає входження до багаторівневої мережі глобальних міст і регіонів.

Протягом півроку після прийняття Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 р. усі регіони України чекає велика робота по розробці

© В. І. Ляшенко, Є. В. Котов, 2014.

власних стратегій. Аналогічні документи доведеться розробляти і містам з чисельністю населення понад 50 тис. ос. У зв'язку з цим актуалізується завдання оцінки стану і перспектив розвитку регіону і міст, розташованих на його території, з урахуванням сучасних викликів соціально-економічному розвитку. Результати оцінки ляжуть в основу цілей і завдань Стратегії розвитку території і цільових програм з її практичної реалізації.

Оцінка потенціалу розвитку території покаже рівень його залежності від якості і швидкості соціально-економічних процесів, що відбуваються, і стосунків. Тому стратегія розвитку території повинна будуватися з урахуванням змін, що вже сталися, включати інструменти і механізми управління ними і прискорення процесів модернізації відповідно до цілей і пріоритетів територіального розвитку [3, с. 200].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перспективи розвитку модернізаційних процесів у промисловості розглянуті в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: О. Амоші, Д. Белла, В. Геєця, Д. Гелбрейта, М. Долішнього, А. Філіпенка, Р. Флориди, М. Чумаченка та інших. Проте проблематика стану модернізації промислових міст потребує подальших досліджень, особливо в частині проведення оціночного порівняльного аналізу.

Мета статті зробити спробу оцінити процеси модернізації промислових міст Донецької та Луганської областей в контексті постіндустріального і неоіндустріального розвитку. Ці концепції соціально-економічного розвитку домінують в державній політиці багатьох країн світу, конкуруючи між собою і визначаючи розвиток окремих з них. Так, стратегія розвитку промисловості Європейського Союзу до 2020 р. побудована на базі неоіндустріальної концепції. У березні 2010 р. в ЄС була прийнята нова європейська стратегія економічного розвитку – «Європа 2020: Стратегія розумного, стійкого і інтегруючого зростання». Один з її розділів присвячений проблемам формування і реалізації нової промислової політики Європи в умовах глобалізації. Цей розділ, передбачає рішення ряду завдань, спрямованих на диверсифікацію промисловості, створення сильної і конкурентоздатної промислової бази, розвиток розумного регулювання конкуренції і стандартизацію, поліпшення ділового середовища і активне використання енергозбережних технологій.

Виклад основного матеріалу. За основу оцінки процесів модернізації була узята методика, запропонована для країн в роботі [4], яка була адаптована в ІЕП НАН України для регіонів і міст з урахуванням специфіки вітчизняної системи статистичного обліку :

1. Показник «число учених і інженерів, повністю зайнятих в НІОКР на 10000 населення» був замінений показником «чисельність працівників

наукових організацій на 10000 населення». При визначенні чисельності працівників наукових організацій до обліку були узяті тільки фахівці, що виконують наукові і науково-технічні роботи (дослідники і техніка).

2. Показник «число жителів, що подають заявки на патенти, на 1 млн. жителів» був замінений показником «чисельність авторів раціоналізаторських пропозицій на 1 млн. жителів».

3. Відмова від індикатора «споживання енергії на душу населення» був викликаний неможливістю отримання статистичної інформації цього виду на рівні міста.

4. У зв'язку з тим, що вітчизняна система статистичного обліку на рівні міста не розраховує ні загальний показник ВВП, ні показник ВВП на душу населення було прийнято рішення від нього відмовитися. З тих же причин було вирішено відмовитися і від індикатора «ВВП на душу населення в умовах паритету купівельної спроможності». Як заміна використовувався показник ВВП міста, розрахований як твір валового регіонального продукту на душу населення і чисельності жителів міста. Такий же підхід був застосований і при визначенні показника валової доданої вартості в сільському господарстві, промисловості і сфері послуг в силу тих же самих причин – відсутності їх статистичного обліку на рівні міста.

5. Вищеназвані причини змусили відмовитися від використання такого поширеного в розвинених країнах індикатора як показник екологічної ефективності. Цей показник відбиває ефективність енергетичної сфери і розраховується як відношення ВВП на душу населення до споживання енергії на душу населення.

6. Дані про поширеність мережі Інтернет серед жителів міст не були отримані у зв'язку з тим, що приватні Інтернет-провайдери не надають свою інформацію обласним управлінням статистики, а державна компанія Укртелеком має нікчемну малу частку цього ринку.

7. Показник очікуваної тривалості життя при народженні в розрізі міст не ведеться статистичними управліннями і тому при розрахунках був прийнятий на рівні обласного значення.

В результаті урахування обмежень вітчизняної статистичної бази, оцінка постіндустріальної і неоіндустріальної модернізації робилася за допомогою системи індикаторів, зведених у табл. 1. Частина індикаторів універсальна і тому використовується при оцінці як постіндустріальної стадії модернізації, так і неоіндустріальної модернізації. Для кожного оцінного індикатора з метою спрощення розрахунків встановлюється його максимальне значення, яке не може перевищувати для: постіндустріальної модернізації – 120; неоіндустріальної модернізації – 100. Якщо значення індикатора більше 100 (120), то значення набуває рівним 100 (120) і це

Таблиця 1

Індикатори постіндустріальної і неіндустріальної модернізації

Модернізація	Група індикаторів	Індикатор	Інтерпретація індикатора	
Постіндустріальна модернізація	Інновації в знаннях	1. Фінансування інновацій в знання.	Співвідношення витрат на НІОКР і ВВП.	
		2. Людський внесок в інновації в знання.	Число учених і інженерів, повністю зайнятих в НІОКР, на 10000 населення.	
	Передача знань	3. Доля осіб з середньою освітою.	Доля тих, що навчаються в середніх навчальних закладах серед населення відповідного віку (6-17 років).	
		4. Доля осіб з вищою освітою.	Доля студентів, що здобувають вищу освіту, серед населення студентського віку (18-25 років).	
	Якість життя	5. Доля міського населення.	Доля міського населення в усьому населенні.	
		6. Медичні послуги.	Число лікарів на 1000 жителів.	
		7. Рівень дитячої смертності.	Смертність дітей у віці до 1 року на тих, що 1000, що народилися.	
		8. Очікувана тривалість життя.	Очікувана тривалість життя при народженні.	
		9. ВВП міста.	ВВП, вироблений підприємствами і організаціями міста.	
		Якість економіки	10. Доля доданої вартості в матеріальній сфері.	Доля сільськогосподарської і індустріальної доданої вартості у ВВП.
			11. Доля праці в матеріальній сфері.	Доля осіб, зайнятих в сільському господарстві і промисловості.
Неіндустріальна модернізація	Економічні індикатори	1. ВВП міста.	ВВП, зроблений підприємствами і організаціями міста.	
		2. Доля доданої вартості у сфері послуг.	Співвідношення доданої вартості у сфері послуг і ВВП.	
		3. Доля зайнятих у сфері послуг.	Співвідношення зайнятих у сфері послуг і загальної зайнятості.	
	Соціальні індикатори	4. Доля міського населення.	Доля міського населення в усьому населенні.	
		5. Медичні послуги.	Число лікарів на 1000 жителів.	
		6. Очікувана тривалість життя.	Очікувана тривалість життя при народженні.	
	Індикатори знань	7. Фінансування інновацій в знаннях.	Співвідношення витрат на НІОКР і ВВП.	
		8. Сукупна доля студентів ВНЗ.	Доля студентів, що здобувають вищу освіту, серед населення студентського віку (18-25 років).	

означає, що по цьому індикатору повністю здійснена постіндустріальна або неоіндустріальна модернізація.

При виборі індикаторів величезна увага була приділена індикаторам, які сприяють оцінці не лише стану (наприклад, обсяг ВВП міста або доля матеріальної вартості), але і тим, що формують основу для подальшого розвитку. В першу чергу це стосується людського капіталу, вираженого в рівні освіти і можливостях задіявання його креативного потенціалу для розвитку території. Так, розглядаючи феномен креативної економіки в США, Річард Флоріда виділяє наступні її кількісні параметри [5, с. 60-61]:

1. Систематичне інвестування в креативність і формі витрат на НИОКР; починаючи з 1950-х років, інвестиції в НИОКР виросли з 5 млрд. дол. до 250 млрд. дол., що складає більше 800% з урахуванням інфляції.

2. Стабільне зростання практичної віддачі від досліджень впродовж останнього століття, особливо в другій його половині.

3. Кількість патентів, що щорічно видаються в США, з 1900 по 1950 рр. майже подвоїлися з 25 тис. до 43 тис., а потім більш ніж потроїлося, склавши 150 тис. в 1999 р.

4. Істотне збільшення кількості професіоналів, зайнятих креативною технічною роботою (інженери, учені) : з 42 тис. в 1900 р. до 625 тис. в 1950 р. і 5 млн. в 1999 р.; у 1900 р. на кожні 100 тис. чоловік в США доводилося 55 учених і інженерів, в 1950 р.– 400, в 1980 р. більше 1 тис. і в 1999 р. більше 1800.

5. Різке збільшення числа людей, працюючих в області культури і художньої творчості, за останні 100 років.

Кожному індикатору зіставляється еталонне значення, з яким він порівнюється. Еталонні значення індикаторів, використовуваних при оцінці постіндустріальної і неоіндустріальної модернізації не змінюються. Результатом зважування індикаторів є значення, що відбивають його відповідність еталону, а середньоарифметичне цих значень представляють індекси постіндустріальної і неоіндустріальної модернізації.

У стандартизованому виді це виглядає таким чином. Зважування індикатора робиться по формулі:

а) для позитивних (стимуляторів) індикаторів:

$$I_p = (PZIND / BZIND) \times 100 \quad (1)$$

б) для зворотних (дестимуляторів) індикаторів:

$$I_p = (BZIND / PZIND) \times 100 \quad (2)$$

де I_p – індекс розвитку i -го оцінного індикатора;

$PZIND$ – реальне значення i -го оцінного індикатора;

БЗІНД – базове (стандартне) значення *i*-го оцінного індикатора.

Для постіндустріальної модернізації $i = 1 \div 11$; для неоіндустріальної модернізації $i = 1 \div 8$.

Позитивні індикатори (стимулятори) – це індикатори, зростання значення яких прискорює процеси модернізації. До зворотних індикаторів (дестимуляторам) відносяться індикатори, зростання значення яких стримує процеси модернізації. До дестимуляторам постіндустріальної модернізації відносяться наступні індикатори: рівень дитячої смертності, доля доданої вартості в матеріальній сфері і доля праці в матеріальній сфері. Усі інші індикатори є стимуляторами. При розрахунку неоіндустріальної модернізації дестимулятори не використовуються.

Після зважування індикаторів визначаються індекси груп індикаторів і інтегральний індекс стадії модернізації. Індекс постіндустріальної модернізації визначається на підставі чотирьох груп індикаторів, а неоіндустріальною – трьох. Формули розрахунку індексів модернізації з урахуванням показників, приведені в таблицю. 1, виглядають таким чином:

а) для постіндустріальної стадії модернізації :

$$ПММ = (3 + ПЗ + КЖ + ЯЕ) / 4 \quad (3)$$

- де *ПММ* – індекс постіндустріальної модернізації;
З – індекс інновацій в знаннях ($З = \sum I_i / 2, i = 1 \div 2$);
ПЗ – індекс передачі знань ($ПЗ = \sum I_i / 2, i = 3 \div 4$);
КЖ – індекс якості життя ($ЯЖ = \sum I_i / 4, i = 5 \div 8$);
ЯЕ – індекс якості економіки ($ЯЕ = \sum I_i / 3, i = 9 \div 11$);

б) для неоіндустріальної модернізації:

$$ІНІМ = (ЕІ + СІ + З) / 3 \quad (4)$$

- де *ІНІМ* – індекс неоіндустріальної модернізації;
ЕІ – індекс економічних індикаторів ($ЕІ = \sum I_i / 3, i = 1 \div 3$);
СІ – індекс соціальних індикаторів ($СІ = \sum I_i / 3, i = 4 \div 6$);
З – індекс індикаторів знань ($З = \sum I_i / 2, i = 7 \div 8$);

Постіндустріальна модернізація складається з декількох фаз, які відбивають стадію розвитку процесів постіндустріальної модернізації (табл. 2). Фаза розвитку для неоіндустріальної модернізації не визначається.

Кожній фазі відповідають наступні задані значення: підготовча фаза – 0; початкова фаза – 1; фаза розвитку – 2; фаза розквіту – 3. Розрахунок фази, в якій знаходиться розвиток постіндустріальної модернізації, робиться по формулі:

Таблиця 2

Класифікація фаз і значення сигнальних індикаторів постіндустріальної модернізації

Фаза	Доля доданої вартості в галузях матеріального виробництва	Доля зайнятості в галузях матеріального виробництва
Фаза розквіту	<20%	<20%
Фаза розвитку	≥20%, <30%	≥20%, <30%
Початкова фаза	≥30%, <40%	≥30%, <40%
Підготовча фаза	≥40%, <50%	≥40%, <50%

$$ФПМ = (ДДСМП + ДЗАН) / 2, \quad (5)$$

де *ДДСМП* – задане значення фази, визначене виходячи з реального показника доданої вартості матеріального виробництва ($1 \div 3$);

ДЗАН – задане значення фази, визначене виходячи з реального показника долі зайнятості в матеріальному виробництві в структурі загальної зайнятості ($1 \div 3$).

Під постіндустріальною модернізацією розуміється перехід від індустріального суспільства до суспільства знань. Ця концепція була розроблена в 70-х роках минулого століття і досі ще не втратила своєї актуальності. Концепція постіндустріального суспільства була висунена американським соціологом і політологом Д. Беллом, професором Гарвардського і Колумбійського університетів, в 1973 р. [6]. Його ідея полягала в тому, що постіндустріальне суспільство характеризується рівнем розвитку послуг, їх переважанням над усіма іншими видами господарської діяльності в загальному об'ємі ВВП і відповідно чисельністю зайнятих в цій сфері (до 90% працюючого населення).

Неоіндустріальна модернізація відбиває органічність взаємнорозвитку індустріалізації і постіндустріалізації у напрямі до наукомісткого передового виробництва. Ця концепція зародилася порівняно недавно, хоча перші дослідження на цю тему були розпочаті навіть раніше досліджень по проблемах постіндустріалізації. Джон Кенет Гэлбрейт, американський економіст канадського походження, в 1967 р. висунув ідею нового постіндустріального суспільства [7]. Однією з головних економічних рис, позначеним їм, є зміна структури робочого класу, а саме збільшення долі зайнятих розумовою кваліфікованою працею. Проте, у відмінності від концепції постіндустріального розвитку, основним завданням цієї трансформації стає підтримка високих темп виробництва.

Другим його висновком і охоче використовуваним у своїх дослідженнях сучасними неоіндустріалістами, є теза про панування великих корпорацій і поступове їх злиття з державою. На пострадянському просторі ідеї нової індустріалізації активно просуваються професором МГУ С. С. Губановим [8]. На його думку, саме неоіндустріалізація зрештою приведе до об'єднання корпорацій з державою і створення на їх основі великих вертикально-інтегрованих державних корпорацій. Зрештою буде побудований суспільний устрій, що іменується державним капіталізмом. Проведені розрахунки дозволили розділити, вибрані для дослідження міста Луганської області, на три групи: лідери (> 70 пунктів), середняки (від 50 до 70 пунктів) і аутсайтери (≤ 50 пунктів) (табл. 3-4)¹.

Лідером постіндустріальної модернізації є місто Луганськ – інтелектуальний, виробничий і культурний центр області. Серед середняків міста Алчевськ і Северодонецьк, які є великими індустріальними центрами Луганської області, в кожному з яких робиться більше 22% промислової продукції регіону. На основі індикаторів, зведених в табл. 2, була проведена оцінка стадії розвитку постіндустріальної модернізації міст Луганської області. Результати показали, що усі міста знаходяться в підготовчій фазі. Аналогічна ситуація склалася і серед промислових міст Донецької області, Лише міста Донецьк і Слов'янськ були на «півкроку» попереду основної групи. Але і вони, відірвавшись трохи від переслідувачів, подальшого прискорення у бік розвитку процесів постіндустріальної модернізації не проявляють. Головною перешкодою в прискоренні процесів постіндустріальної модернізації міст обох областей є орієнтація їх економіки на індустріальний розвиток.

Серед лідерів неоіндустріального розвитку – «столиці» кожної з досліджуваних областей. Це лідерство забезпечене концентрацією на їх території транспортних, фінансових, освітніх і наукових центрів, наявністю сильного політичного впливу в регіоні.

Згідно з вибраним діапазоном індексу модернізації, місто Рубіжне Луганської області увійшло до групи міст-середняків з розвитку неоіндустріальної модернізації (табл. 4).

Слід особливо підкреслити, що усі міста, які увійшли до першої двох груп (лідери і середняки), досягли цього завдяки проведенню на території міста науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, для яких потрібні кваліфіковані кадри і відповідні фінансові витрати.

¹ У зв'язку з тим деякі міста Донецької області за увесь період дослідження значно міняли свою інтегральний показник, розділення по категоріях робилося по індексу 2010 р.

Таблиця 3

Індекси постіндустріальної модернізації деяких промислових міст Донецької і Луганської областей

Міста Луганської області	2000	2005	2008	2010	Міста Донецької області	2000	2005	2008	2010
Лідери									
Луганськ	58	72	71	71	Донецьк	74	76	78	76
					Краматорськ	66	72	71	76
Середняки									
Алчевськ	55	62	67	66	Слов'янськ	60	60	57	57
Северодонецьк	55	68	59	56	Маріуполь	60	59	57	56
Аутсайтери									
Свердловськ	45	44	44	47	Артемівськ	52	50	50	49
Стаханов	46	45	44	45	Єнакієве	47	47	47	49
Рубіж	48	47	43	44	Макіївка	53	53	47	47
Антрацит	41	40	41	43	Авдеевка	42	45	43	43
Червоний Промінь	43	42	40	43	Горлівка	53	43	41	41
Лисичанськ	42	40	41	42	Красноармійськ	38	41	36	37
Ровеньки	43	42	41	42	Харцизьк	45	44	45	34

Таблиця 4

Індекс неіндустріальної модернізації промислових міст Донецької і Луганської областей

Міста Луганської області	2000	2005	2008	2010	Міста Донецької області	2000	2005	2008	2010
Лідери									
Луганськ	69	69	71	71	Донецьк	73	73	75	75
Середняки									
Алчевськ	66	64	64	65	Краматорськ	56	66	63	68
Северодонецьк	63	62	59	60	Маріуполь	56	59	60	60
Рубіж	57	53	52	53	Слов'янськ	50	56	53	57
					Макіївка	53	57	52	51
					Артемівськ	48	51	51	51
Аутсайтери									
Антрацит	50	48	50	50	Єнакієве	46	47	49	50
Червоний Промінь	52	49	48	50	Авдеевка	40	41	43	44
Лисичанськ	49	48	49	50	Горлівка	52	46	44	43
Свердловськ	50	48	49	50	Харцизьк	44	45	46	37
Ровеньки	50	48	49	49	Красноармійськ	35	42	35	36
Стаханов	51	48	49	49					

Необхідно відмітити, що в переважній кількості міст процеси постіндустріалізації і неоіндустріалізації носять стійкий «затухаючий» характер, що вимагає внесення в стратегії розвитку області і міст термінових і рішучих заходів по зміні тенденцій, що склалися. Інакше на цих територіях можливе прискорення процесів деіндустріалізації, що приведе до подальшої деградації промислового і людського капіталу Луганської області. І окремі підтвердження цих виведень вже є. Так, за оцінками рівня людського розвитку Луганська область в 1999-2010 рр. займає останнє місце серед усіх регіонів України.

Стратегія розвитку Луганської області і її промислових міст повинна будуватися на основі моделі неоіндустріалізації, що припускає розвиток сфери високотехнологічної індустрії, автоматизації і комп'ютеризації продуктивних сил, заміні фізичної праці розумовим, що кардинальним чином поміняє характеру праці і структуру трудового балансу міста. Розвитку підлягають галузі і сектори економіки, що використовують досягнення фундаментальної і прикладної науки, інженерній і конструкторській думці для збільшення долі автоматизації, комп'ютеризації і машинізації робочих місць, фізичної і розумової праці.

Перехід на наукомісткі передові технології може спровокувати революційні зміни в методах виробництва товарів. Це змінить усю основу формування міст, які досі формувалися за рахунок великого промислового виробництва. Зміни виражаться у відході від великомасштабного виробництва до сучасного індивідуального виробництва (рис. 1).

У свою чергу індивідуалізація спричинить відмову від деяких технологічних процесів, які були відлагоджені до досконалості в індустріальну епоху. Домінуючий тип виробництва, при якому великим обсягом випуску виготовляється партія виробів, що періодично повторюється, у рамках обмеженої номенклатури, поступиться місцем сучасному індивідуальному виробництву, яке здійснюється окремою людиною (індивідом) на досконалому компактному високотехнологічному устаткуванні (типу 3D-принтерів), але вже з новими якіснішими характеристиками, ніж це було при переході до серійного виробництва в епоху індустріалізації.

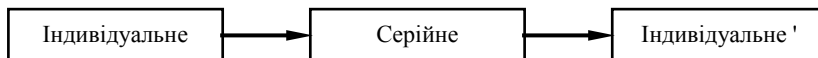

Рис. 1. Трансформація типів виробництва від індустріального до постіндустріального типу відтворення

Перші зрушення в цьому вже є. Наприклад, створення 3D-принтерів² пристроїв, що використовують метод пошарового створення фізичного об'єкту по цифровій 3D-моделі, призвело до того, що кожен зможе зробити собі саме те, що йому треба, прямо вдома або в найближчій майстерні. Природно, для їх використання потрібний дуже важливий нематеріальний чинник – знання, що дозволяють користуватися цією технологією. Ці неоіндустріальні технології дають можливість переносити виробничі можливості якщо не додому, то в найближчий сервісний пункт. В результаті ми може знову повернутися до ремісництва, але вже в новій його формі (рис. 2)³.

Перехід соціально-економічного розвитку міст Донбасу в новий якісний стан залежить від ефективності взаємодії і рівня консолідації зусиль влади, великих корпорацій, науки і суспільства, оформлене у вигляді довгострокової стратегії розвитку регіону і міст і деталізоване в коротко- і середньострокових програмах реалізації основних стратегічних напрямів розвитку. На даний момент це єдиний інструмент модернізації місцевих органів влади, який при правильному використанні може в найближчому майбутньому дати істотний соціально-економічний ефект.

Найкращим способом реалізації такого програмно-стратегічного підходу в Донбасі і інших регіонах України буде співпраця у рамках державно-приватного партнерства наступних структур – вітчизняних великих корпорацій (СКМ, ДТЕК, Метінвест, Донецьксталь, ІСД, Group DF

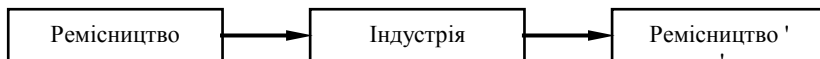

Рис. 2. Еволюція виробництва товарів в суспільно-економічному ланцюжку «середньовіччя – індустріальне суспільство – неоіндустріальне суспільство»¹

² Можливості 3D-принтерів вже зараз вражають уяву. З їх допомогою роблять взуття, діючі пістолети, протези для людини, домашнє начиння і багато що інше. Сфери застосування продукції, зробленої за допомогою 3D-технологій, постійно розширюються. Так, в Університеті Південної Каліфорнії був розроблений 3D-принтер, здатний побудувати окремий будинок площею в 250 кв.м. протягом доби [Велетєнський 3D принтер будує будинок за 24 години [Електронний ресурс] / <http://naked-science.ru> – Режим доступу : <http://naked-science.ru/article/hi-tech/gigantskii-3d-printer-stroit-dj>].

³ У епоху індустріалізації, коли вимагалось максимізація об'єднання робочої сили і централізація управління, промисловість складала єдиний зміст поняття індустрії. З розвитком постіндустріалізації термін «індустрія» став застосовуватися і до інших галузей, таким як туризм, кінематограф, освіта, охорона здоров'я або сфера розваг. Тут термін «індустрія» використовується як синонім масовості виробництва або надання послуг.

і тому подібне), міжнародних аудиторсько-консалтингових фірм високого рівня (Ернст энд Янг, Прайс Вотерхаус Куперс і тому подібне) і вітчизняних експертно-наукових організацій НАН і МОН України (Інститут економіки промисловості, Інститут економіко-правових досліджень, Донецький національний технічний університет, Донецький національний університет, Донецький державний університет управління, Національний інститут стратегічних досліджень і його Донецька філія, Луганський національний університет ім. Т. Шевченка, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, Луганський національний аграрний університет і тому подібне) і органів міського самоврядування. Ця взаємодія може бути оформлена у формі відповідного консорціуму (рис. 3).

Досвід такої ефективної взаємодії в Донбасі є. В результаті багаторічної співпраці Донецького міськвиконкому з Інститутом економіки промисловості НАН України була підготовлена Стратегія соціально-економічного розвитку міста Донецька на період до 2020 р., яка успішно реалізовується через ряд довгострокових програм [9]⁴. Стратегія розвитку м. Луганська була розроблена в співпраці з Національним інститутом стратегічних досліджень. У м. Донецьку на підставі Стратегії розвитку міста до 2020 р. міською радою спільно з Інститутом економіки промисловості НАН України були розроблені Програма інвестиційного

Державно-приватне партнерство – консорціум

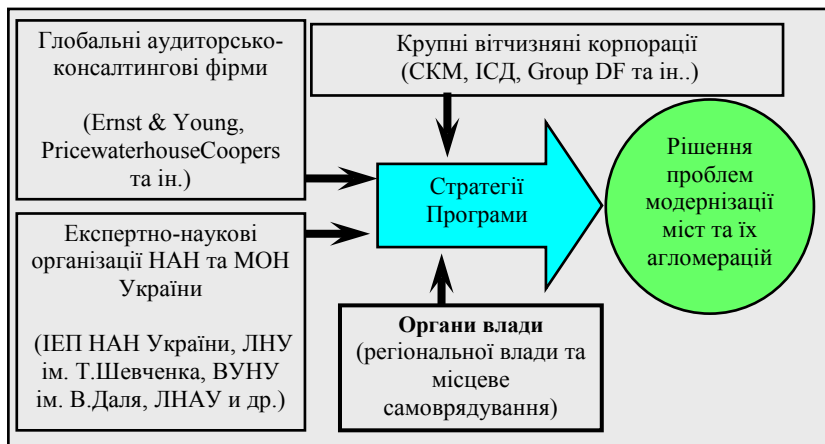

Рис. 3. Схема взаємодії суб'єктів Стратегії розвитку території

⁴ Розроблена в 2007 р. Стратегія, в 2008 р. завоювала перше місце в конкурсі аналогічних документів місцевого самоврядування в м. Москві.

розвитку міста Донецька на період до 2020 р., Комплексна програма «Енергозбереження в м. Донецьку на 2010-2014 рр.», Цільова програма розвитку і підтримки малого і середнього підприємництва в місті на період до 2020 р., Загальні методичні стани по розвитку елементів регіональної інфраструктури мікрострахування і гарантування кредиту малий підприємництву і ряд інших.

Висновки. Необхідно приділити пильну увагу вивченню проблем отримання агломераційного ефекту від взаємодії міст регіону. Це стосується розвитку вертикальних і горизонтальних механізмів використання можливостей міст-ядер, здатних зробити позитивний вплив на міста-супутники у вигляді зростання виробничого і інтелектуального потенціалів, розвитку виробничої і соціальної інфраструктури, становлення нових перспективних галузей виробництва міської агломерації.

Важливим напрямом соціально-економічного розвитку Луганської області в цілому і її міст зокрема являється підтримка з боку місцевих органів влади і великих вітчизняних корпорацій малого і середнього бізнесу [10-12]. Забезпечення реалізації цього напрямку також можливо на основі взаємодії місцевих органів влади і великих вітчизняних корпорацій у рамках консорціуму.

Список використаних джерел

1. Доклад о мировом развитии 2009. Новый взгляд на экономическую географию. Обзор // Программа развития Организации Объединенных Наций (ПРООН). – М. : Весь Мир, 2010. – 48 с.
2. Андерссон А. Ворота в глобальную экономику / А. Андерссон, Д. Андерссон. – М., 2001. – 464 с.
3. Котов Е. В. Оценка уровня модернизации городов и регионов при разработке стратегий опережающего развития / Е. В. Котов, В. И. Ляшенко // Устойчивое развитие экономики: опережающее развитие / В. А. Подсолонко, Е. А. Подсолонко, В. Н. Храпко и др. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2013 – 610 с.
4. Обзорный доклад о модернизации в мире и Китае (2001-2010) / пер. с англ. под об. ред. Н. И. Лапина ; предисл. Н. И. Лапин, Г. А. Тосунян. – М. : Весь Мир, 2011. – 256 с.
5. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее / пер. с англ. – М. : Изд. дом «Классика-XXI», 2007. – 421 с.
6. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Д. Белл. – М. : Академия, 2004. – 578 с.
7. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество : пер. с англ. / Дж. Гэлбрейт. – М. : ООО «Издательство АСТ»; ООО «Транзиткнига»; СПб.: Terra Fantastica, 2004. – 602 с.
8. Губанов С. С. Державний прорыв. Неоіндустріалізація Росії і вертикальна інтеграція / С. С. Губанов – М. : Книжний мир, 2012. – 224 с.

9. Стратегія соціально-економічного розвитку міста Донецька на період до 2020 року / А. А. Лукьянченко, Г. А. Гришин, А. І. Амоша та ін. : монографія / НАН України. Ін-т економіки промисловості; Донецька міська рада. – Донецьк, 2008. – 308 с.
10. Амоша А. І. Ответственность отечественных корпораций в развитии малого бизнеса в контексте стратегии модернизации промышленных городов / А. І. Амоша, Е. В. Котов, В. І. Ляшенко / Вісник Донецького державного університету управління «Менеджер». – 2013. – № 3 (65). – С. 9-20.
11. Амоша А. І. Развитие малого бизнеса – ведущая форма социальной ответственности крупных отечественных корпораций в модернизации городов своего присутствия / А. І. Амоша, Е. В. Котов, В. І. Ляшенко // Політика корпоративної соціальної відповідальності в контексті сталого соціально-економічного розвитку : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (сек.2 «Стратегія інституційного розвитку соціально орієнтованої економіки України»), м. Донецьк, 5-6 грудня 2013 р./ Донецький державний університет управління. – Донецьк: ДонДУУ, 2013. – С. 19-22.
12. Котов С. В. Оцінка соціально-економічного потенціалу модернізації промислового регіону / Е. В. Котов, В. І. Ляшенко // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку держави, регіону, галузі та підприємства : Монографія. – Львів : Українська академія друкарства, 2013. – С. 105-108.

Lyashenko V. I., Kotov Y. V. Comparative estimation of the modernisation state in industrial cities of Donbas.

In the article the comparative analysis of the state of processes of modernisation of industrial cities of Donbas is conducted and instruments offer on their acceleration. The estimation of the state and dynamics of processes of modernisation of cities of the Luhansk area is conducted by comparison to the cities of the Donetsk area. The necessity of development of quality strategies and having a special purpose programs of development of territory is reasonable, and also the mechanisms of cooperation of power offer, business and expert association at their development and practical realization.

Keywords: modernisation, region, industry, strategy, program.

Ляшенко В. І., Котов Е. В. Сравнительная оценка состояния модернизации промышленных городов Донбасса.

Проведен сравнительный анализ состояния процессов модернизации промышленных городов Донбасса и предложены инструменты по их ускорению. Оценка состояния и динамики процессов модернизации городов Луганской области проведена в сравнении с городами Донецкой области. Обоснована необходимость разработки качественных стратегий и целевых программ развития территории, а также предложены механизмы взаимодействия власти, бизнеса и экспертного сообщества при их разработке и практической реализации.

Ключевые слова: модернизация, область, промышленность, стратегия, программа.